

KÚRIA

Bfv.II.1595/2014/4.szám

A Kúria Budapesten, a 2015. év március hó 19. napján megtartott tanácsülésen meghozta a következő

í t é l e t e t:

A rablás büntette és más bűncselekmények miatt folyamatban volt büntetőügyben a Legfőbb Ügyészség által az I. rendű terhelt és a fiataalkorú II. terhelt javára benyújtott felülvizsgálati indítványt elbírálv a Gyöngyösi Járásbíróság 6.Fk.121/2013/20. számú ítéletét és az Egri Törvényszék, mint fiataalkorúak másodfokú bírósága 4.Fkf.687/2013/11. számú ítéletét megváltoztatja;

az I. rendű terhelttel szemben alkalmazott halmazati büntetést a Btk. 81. §-ának (4) bekezdése mellőzésével, a 81. §-ának (2) és (3) bekezdése,

a fiataalkorú II. terhelttel szemben alkalmazott halmazati büntetést a Btk. 81. §-ának (4) bekezdése mellőzésével, a 81. §-ának (2) és (3) bekezdése, és a 123. §-a (1) bekezdésének c) pontja alkalmazásával tekinti kiszabottnak.

Egyebekben a megtámadott határozatot nem érinti.

Az ítélet ellen fellebbezésnek és felülvizsgálatnak nincs helye, és ebben az ügyben sem az indítvány előterjesztője, sem azonos tartalommal más jogosult újabb felülvizsgálati indítványt nem nyújthat be.

I n d o k o l á s

I.

1. A Gyöngyösi Járásbíróság a 2013. október 9. napján tárgyaláson meghozott és kihirdetett 6.Fk.121/2013/20. számú ítéletével az I. rendű terheltet bűnösnek mondta ki 2 rendbeli - 1 esetben társtettesként, 1 esetben bűnsegédként elkövetett - rablás büntetettében [2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) 365. § (1) bekezdés a) pont, (3) bekezdés c) pont], bűnsegédként elkövetett rablás büntetettében [Btk. 365. § (1) bekezdés a) pont], lopás büntetettében [Btk. 370. § (1) bekezdés, (3) bekezdés ba) pont], 10 rendbeli - 1 esetben bűnsegédként elkövetett - lopás vétségében [Btk. 370. § (1) bekezdés, (2) bekezdés bb) pont] és zaklatás vétségében [Btk. 222. § (2) bekezdés a) pont], ezért az I. rendű terheltet - halmazati büntetésül - 3 év 6 hónap börtönben végrehajtandó szabadságvesztésre és 4 év közügyektől eltiltásra ítélte;

fiatalkorú II. rendű terheltet bűnösnek mondta ki 2 rendbeli társtettesként elkövetett rablás büntetettében [1978. évi IV. törvény (a továbbiakban: korábbi Btk.) 321. § (1) bekezdés, (3) bekezdés c) pont], rablás büntetettében [korábbi Btk. 321. § (1) bekezdés] és lopás vétségében [korábbi Btk. 316. § (1) bekezdés, (2) bekezdés c) pont],

ezért a fiatalkorú II. rendű terheltet - halmazati büntetésül - 1 év 4 hónap fiatalkorúak fogházára ítélte.

Rendelkezett továbbá mindkét terhelt tekintetében az előzetes fogvatartásban töltött idő beszámításáról, a feltételes szabadságra bocsáthatóságról, a polgári jogi igényekről és a bűnügyi költségről.

Az elsőfokú bíróság rögzítette, hogy az I. rendű terheltet a Btk. 85. § (1) és (2) bekezdése alapján ítélte szabadságvesztésre (elsőfokú ítélet 16. oldal 3. bekezdés), míg a fiatalkorú II. rendű terhelt tekintetében nem jelölte meg a korábbi Btk. halmazati büntetésre vonatkozó szabályait.

Az I. rendű terhelt tekintetében a terhére irányuló ügyészi, a fiatalkorú II. rendű terhelt tekintetében kétirányú fellebbezések alapján másodfokon eljáró Egri Törvényszék a 2014. február 10. napján nyilvános ülésen meghozott és kihirdetett 4.Fkf.687/2013/11. számú ítéletével az elsőfokú ítéletet mindkét terhelt tekintetében megváltoztatta:

I. rendű terhelt tekintetében

- a tényállás XV. pontbeli cselekményt a Btk. 222. § (3) bekezdés a) pontja alapján is minősítette, és megállapította, hogy a cselekmény megnevezése zaklatás büntette,
- a tényállás VIII. pontbeli cselekményt a Btk. 370. § (2) bekezdés

b) pontjának bc) alpontja alapján is minősítette,
- büntetését 7 év 6 hónap fegyházban végrehajtandó szabadságvesztésre súlyosította, a mellékbüntetést 8 évre súlyosította;
fiatalkorú II. rendű terhelt tekintetében
- cselekményeit 3 rendbeli rablás büntették [2 esetben társtettesként elkövetett, Btk. 365. § (1) bekezdés a) pont, (3) bekezdés c) pont; 1 esetben Btk. 365. § (1) bekezdés a) pont] és lopás vétségének [Btk. 370. § (1) bekezdés, (2) bekezdés b) pont bb) alpont] minősítette,
- büntetését 3 év fiatalkorúak börtönére súlyosította, és mellékbüntetésül 3 év közügyektől eltiltásra is ítélte,
- pontosította az előzetes fogva tartásban töltött idő beszámítását és e terhelt születési idejét;
egyebekben az elsőfokú ítéletet helybenhagyta.

A másodfokú bíróság a fiatalkorú II. rendű terhelt tekintetében is a Btk.-t, azaz a 2012. évi C. törvényt alkalmazta. A másodfokú bíróság észlelte, hogy az elsőfokú bíróság figyelmen kívül hagyta a - korábbi Btk. 85. §-ának (4) bekezdésével lényegében egyező - Btk. 81. §-ának (4) bekezdését (közelebbről 1. mondatát), miszerint ha a bűnhalmazatban levő bűncselekmények közül legalább három különböző időpontokban elkövetett befejezett személy elleni erőszakos bűncselekmény, a (2) bekezdés szerinti büntetési tétel felső határa a kétszeresére emelkedik.

A másodfokú bíróság nem jelölte meg a Btk. 459. § (1) bekezdés 26. pontja k) pont 1. fordulátát, melynek alapján a rablás személy elleni erőszakos bűncselekmény.

A másodfokú bíróság megállapította, hogy a kiszabható halmazati büntetés Btk. 80. §-ának (2) bekezdése szerinti középértéke az I. rendű terhelt esetében 12 év 6 hónap, míg a fiatalkorú II. rendű terhelt esetében - figyelemmel a Btk. 123. § (1) bekezdés c) pontjára - 7 év 6 hónap.

2. Az Alkotmánybíróság a 23/2014. (VII.15.) AB számú határozatában megállapította, hogy a korábbi Btk. 2010. július 23-tól 2013. június 30-ig hatályos 85. § (4) bekezdésének alkalmazása alaptörvény-ellenes (1. pont); megállapította továbbá, hogy a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (2013. július 1. napjától hatályos Btk.) 81. § (4) bekezdése is alaptörvény-ellenes (2. pont), ezért azt a hatálybalépésére, 2013. július 1-jére visszaható hatállyal megsemmisítette; elrendelte egyúttal a korábbi Btk. 85. § (4) bekezdése, valamint a hatályos Btk. 81. § (4) bekezdésének alkalmazásával meghozott, jogerős határozattal lezárt büntetőeljárások felülvizsgálatát (3. pont).

II.

A bíróság jogerős ügydöntő határozata (alapítélet) ellen a Legfőbb Ügyészség nyújtott be - a Be. 417. §-ának (2) bekezdésében foglalt hivatalból fakadó kötelezettségére figyelemmel, a Be. 416. §-a (1) bekezdés e) pontja alapján - Fk.Bf.1535/2014. szám alatt felülvizsgálati indítványt az I. rendű terhelt és a fiataalkorú II. rendű terhelt javára. Tájékoztatta egyúttal a Kúriát, hogy a terheltekkel szemben kiszabott büntetések végrehajtása még nem fejeződött be.

A Legfőbb Ügyészség kifejtette, hogy ilyen esetben a Be. 423. § (2) bekezdésének 2. mondata szerint az elbíráláskor hatályos jogszabályok alapján kell eljárni, de az nem lehet más, mint a megtámadott jogerős ügydöntő határozat meghozatalakor alkalmazott jogszabály azzal, hogy az alaptörvény-ellenes rendelkezések, jelen helyzetben a Btk. 81. §-a (4) bekezdésének figyelmen kívül hagyásával kell alkalmazni.

A Btk. 81. §-ának (2) bekezdése szerint a halmazati büntetést a bűnhalmazatban lévő bűncselekményekre megállapított büntetési nemek, illetve büntetési tételek közül a legsúlyosabbnak az alapulvételeivel kell kiszabni; a (3) bekezdése szerint ha a bűnhalmazatban lévő bűncselekmények közül legalább kettő határozott ideig tartó szabadságvesztéssel büntetendő, a büntetési tétel felső határa a legmagasabb büntetési tétel felével emelkedik, de nem érheti el az egyes bűncselekményekre megállapított büntetési tételek felső határának együttes tartamát. A Btk. 80. §-ának (2) bekezdése pedig kimondja, hogy határozott ideig tartó szabadságvesztés kiszabásakor a büntetési tétel középértéke irányadó, a középérték a büntetési tétel alsó és felső határa összegének fele.

A bűnhalmazatban lévő bűncselekmények közül legsúlyosabban a csoportosan elkövetett rablás büntetendő. Az I. rendű terhelt esetében ez öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztést jelent, így a halmazati büntetési tétel - öt évtől tizenöt évig terjed, melynek középértéke tíz év. A fiataalkorú II. rendű terhelt esetében a Btk. 81. §-ának megsemmisített (4) bekezdése csak elvi jelentőséggel bírt, mert a Btk. 123. §-ának (2) bekezdésére figyelemmel a szabadságvesztés nem haladhatta meg az (1) bekezdés a) és b) pontjában meghatározott mértéket, ami hét év hat hónap, melynek középértéke három év kilenc hónap tizenöt nap.

A Legfőbb Ügyészség akként foglalt állást, hogy az alapítéletben kiszabott büntetések mértéke az „alkotmányos” (helyesen: törvényes) tételkereteken nem terjeszkedik túl, arányban áll a cselekmények tárgyi súlyával, az alanyi bűnösség fokával, a terheltek személyében rejlő társadalomra veszélyességgel, és az ítélet belső arányossága követelményének is megfelelnek.

Miután feltétlen eljárási szabálysértést az alapügyben nem észlelt, indítványozta az alapítélet mindkét terhelt tekintetében tanácsülésen történő megváltoztatását, az I. rendű terhelt büntetésének a Btk. 81. §-ának (1)-(3) bekezdése, a fiataalkorú II. rendű terhelt büntetésének a Btk. 81. §-ának (1)-(3) bekezdése, 109. §-ának (1) bekezdése és (3) bekezdésének c) pontja, 123. §-a (1) bekezdésének c) pontja alapján kiszabottnak tekintését; egyebekben a hatályában fenntartását.

A terheltek és védőik nem tettek észrevételt az ügyészi indítványra.

III. A Kúria a felülvizsgálati indítványt mindkét terhelt tekintetében - az alábbiak szerint - alaposnak találta.

Az Alkotmánybíróság a 23/2014. (VII.15.) AB számú határozatának 3. pontjában elrendelte a Btk. - a határozat 2. pontjában alaptörvény-ellenesnek nyilvánított - 81. § (4) bekezdésének alkalmazásával meghozott, jogerős határozattal lezárt büntetőeljárások felülvizsgálatát az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLII. törvény (Abtv.) 45. § (6) bekezdése alapján.

Az Abtv. 45. §-ának (6) bekezdése szerint az Alkotmánybíróság az alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazása alapján jogerős határozattal befejezett büntetőeljárás és szabálysértési eljárás felülvizsgálatát rendeli el, ha az eljárásban alkalmazott jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés semmisségéből a büntetés, illetve az intézkedés csökkentése vagy mellőzése, valamint a büntetőjogi, illetve a szabálysértési felelősség alóli mentesülés vagy annak korlátozása következne.

A Be. - az Abtv. 45. §-ának (6) bekezdéséhez kapcsolódó - 416. §-a (1) bekezdésének e) pontja szerint a jogerős határozat ellen felülvizsgálatnak van helye, ha az Alkotmánybíróság a jogerős határozattal befejezett büntetőeljárás felülvizsgálatát rendelte el, feltéve, hogy a terhelt még nem mentesült a büntetett előlethez fűződő hátrányos következmények alól, vagy a kiszabott büntetés, illetőleg az alkalmazott intézkedés végrehajtása még nem fejeződött be, vagy a végrehajthatósága még nem szűnt meg.

A legfőbb ügyész - a hivatalból folyó kötelezettségének [Be. 417. § (2) bekezdés] eleget téve - a felülvizsgálati indítványt benyújtotta.

Az I. rendű terhelt és a fiataalkorú II. rendű terhelt a kiszabott szabadságvesztés-büntetést jelenleg is tölti, a büntetés végrehajtása tehát még nem fejeződött be.

A felülvizsgálati eljárás törvényi feltételei mindkét terheltet érintően megvalósultak.

A Be. 423. § (2) bekezdése 1. mondatának főszabálya szerint a felülvizsgálati indítványt a megtámadott határozat meghozatala idején hatályos, míg a 2. mondat szabályozásában a 416. § (1) bekezdésének e) - és a jelen ügyben közömbös f) - pontjában meghatározott esetekben az elbírálásakor hatályos jogszabályok alapján kell elbírálni.

A felülbírálat kapcsán „elbíráláson” általában a megtámadott határozat jogerős meghozatalát értjük. A Be. 416. § (1) bekezdésének e) - és a jelen ügyben közömbös f) - pontja esetében elbíráláson mégis a felülvizsgálati indítvány elbírálása értendő. Ellenkező esetben vissza kellene térni az alapügybeli elbírálásakor hatályos jogszabály alkalmazásához, csak hogy az már egészben, vagy részben nem létezik, nem létező jog pedig értelemszerűen nem alkalmazható.

Az Alkotmánybíróság leszögezte: A nullum crimen sine lege és a nulla poena sine lege alkotmányos alapelvek, amelyeknek számos büntetőjogi szabály adja meg jogszerű tartalmát. Ilyen szabály a bűncselekmény fogalomnak a Btk.-ban adott meghatározása, a büntetés és a büntetési rendszer törvényes fogalmai.

A bűncselekmény fogalom ugyanúgy, mint a büntetés fogalma, az egyén büntetőjogi felelőssége és felelősségre vonása szempontjából döntő. Az egyén alkotmányos szabadságát, emberi jogait nem csak a büntetőjog különös részének tényállásai és büntetési tételei érintik, hanem alapvetően a büntetőjogi felelősség, a büntetéskiszabás és a büntethetőség összefüggő zárt szabályrendszere. A büntetőjogi felelősség minden szabályának módosulása, alapvetően és közvetlenül érinti az egyéni szabadságot és az egyén alkotmányos helyzetét. [11/1992. (III. 5.) AB határozat, Indokolás IV.3. pont].

A büntető törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a hatályos büntető törvény) elején, az 1. §-ában megfogalmazott törvényességi elv is ezt juttatja kifejezésre: Az elkövető büntetőjogi felelősségét csak olyan cselekmény miatt lehet megállapítani, amelyet - a nemzetközi jog általánosan elismert szabályai alapján büntetendő cselekmények kivételével - törvény az elkövetés idején büntetni rendelt [(1) bekezdés]; bűncselekmény elkövetése miatt nem lehet olyan büntetést kiszabni vagy intézkedést alkalmazni, amelyről törvény az elkövetés - vagy a 2. § (2) bekezdés alkalmazása esetén az elbírálás - idején nem rendelkezett [(2) bekezdés]. Ezért az alapeljárásban alkalmazott jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés - Alkotmánybíróság által kimondott - semmisségéből következően a semmissé nyilvánított jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés félretételével kell a felülvizsgálati határozatot meghozni.

Miután pedig az Alkotmánybíróság nem egy jogszabály, a Btk. egészét, hanem egy jogszabály valamely rendelkezését, a Btk. 81. § (4) bekezdését semmisítette meg, a felülvizsgálat során a jogszabály fennmaradó rendelkezéseit kell alkalmazni.

Ez következik abból is, hogy a felülvizsgálati indítványt a legfőbb ügyész kifejezetten abból az egyedüli okból terjesztette elő, miszerint az alapügyben eljáró bíróság a Btk. 81. §-ának (4) bekezdése alapján hozta meg a határozatát.

A felülvizsgálati eljárásban a Kúria a megtámadott határozatot - a feltétlen eljárási szabálysértésektől eltekintve - csak a felülvizsgálati indítvánnyal megtámadott részében és csak a felülvizsgálati indítványban meghatározott ok alapján bírálja felül [Be. 423. § (4) bekezdés 1. fordulat].

Erre figyelemmel - a felülvizsgálati indítványhoz kötöttség folytán - a Kúria az alapítéletet csak a halmazati büntetés kiszabására vonatkozó részében, valamint kizárólag a Btk. 81. §-a (4) bekezdésének a megsemmisítése miatt bírálhatja felül.

Az ítélet más részének (pl. bűnösség) és más okból (pl. a büntető törvény időbeli hatálya) történő felülbírálatára a Kúriának nincs törvényes lehetősége.

Megállapítja továbbá a Kúria, hogy a Be. 416. §-a (1) bekezdésének e) pontjának esetében az Abtv. 45. §-ának (6) bekezdésére alapított felülvizsgálat elrendelése nem jelenti, hogy a felülvizsgálat szükségképpen a büntetés, illetve az intézkedés csökkentéséhez vagy mellőzéséhez, illetőleg a büntetőjogi, vagy a szabálysértési felelősség alóli mentesüléshez vagy annak korlátozásához vezet. Azt jelenti, hogy a felülvizsgálat megteremti ezen következmények lehetőségét [ld. „következne” kitétel az Abtv. 45. §-ának (6) bekezdésében].

A Legfőbb Ügyészség által szöveghűen idézett Btk. 81. §-ának (2)-(3) bekezdése, illetőleg a fiataalkorú II. rendű terhelt tekintetében felhívott speciális törvényhelyek alapján a halmazati büntetés tétele az I. rendű terhelt esetében öt évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztés, melynek középmértéke tíz év, illetőleg a fiataalkorú II. rendű terhelt esetében hét év hat hónap, melynek középmértéke három év kilenc hónap tizenöt nap - amint azt a Legfőbb Ügyészség helytállóan kimunkálta.

A Kúria azt állapította meg, hogy az I. rendű terhelttel és a fiataalkorú II. rendű terhelttel szemben kiszabott büntetés - a Btk. 81. §-ának alaptörvény-ellenes (4) bekezdéséhez képest csökkentett tételkeretben - nem eltúlzott mértékű és ezért nem törvénysértően súlyos.

Az Alkotmánybíróság rámutatott: Az egyes bűncselekmények természetéhez és súlyához igazodó büntetési rendszer és a büntetéskiszabás normatív előírásai együttesen szolgálják a jogállami büntetés funkcióját, a társadalom védelmét, a szankcióval történő arányos és megérdemelt viszonzást, valamint a speciális és a generális prevenciót. (1214/B/1990. AB határozat, ABH 1995, 571, 577.) A büntetés kiszabása során figyelembe kell venni a bűnelkövető személyi körülményeit, többek között az elkövető előéletét, a bűnismétlést, valamint az egyéb enyhítő és súlyosító körülményeket. A büntetőjog az elkövetés tekintetében különös, felelősségfokozó jelentőséget tulajdonít az ismételt elkövetésnek. {23/2014. (VII.15.) AB határozat, Indokolás [42]}.

A bíróságok által értékelt büntetéskiszabási tényezők (elsőfokú ítélet 16. oldal 2. bekezdés; másodfokú ítélet 7. oldal utolsó bekezdés) újraértékelését a Kúria elvégezve arra a következtetésre jutott, hogy az I. rendű terhelttel szemben kiszabott, a középértéket el sem érő 7 év 6 hónap fegyházbüntetés, illetőleg a fiataalkorú II. rendű terhelttel szemben kiszabott, a középértéket ugyancsak el sem érő 3 év fiataalkorúak börtönbüntetésére ezen elveknek megfelelő, alkalmas a büntetés céljainak (Btk. 79. §) elérésére.

A kifejtettek értelmében a Kúria a Be. 424. §-a (1) bekezdésének 1. fordulata alapján tanácsülésen, a Be. 420. § (1) bekezdése 1. mondatának 1. fordulata szerinti összetételben eljárva - miután a hivatalból lefolytatott vizsgálatának eredményeként feltétlen eljárási szabálysértést nem észlelt - a felülvizsgálati indítványnak helyt adott, és az alapítéletet a büntetés kiszabására vonatkozó részében - a Be. 427. §-ának (2) bekezdése alapján - mindkét terhelt tekintetében megváltoztatta akként, hogy az I. rendű terhelt halmazati büntetését a Btk. 81. §-a (4) bekezdésének mellőzésével, a Btk. 81. §-ának (2) és (3) bekezdése, illetőleg a fiataalkorú II. rendű terhelt halmazati büntetését a Btk. 81. §-a (4) bekezdésének mellőzésével, a Btk. 81. §-ának (2) és (3) bekezdése, és a Btk. 123. §-a (1) bekezdésének c) pontja alkalmazásával tekintette kiszabottnak.

A Kúria ítélete a megtámadott határozatot egyebekben nem érinti.

A Kúria ítélete elleni fellebbezés lehetőségét a Be. 3. §-ának (4) bekezdése, a felülvizsgálatát pedig a Be. 416. § (4) bekezdésének b) pontja kizárja. Az esetleges újabb indítvánnyal kapcsolatos figyelmeztetés a Be. 418. §-ának (3) bekezdésén alapul azzal, hogy a bíróság - a Be. 421. §-ának (3) bekezdése szerinti feltételek fennállása esetén - az elutasító határozat hozatalát is mellőzheti.

Budapest, 2015. március 19.

*Dr. Katona Sándor s.k. a tanács elnöke, Idzigné dr. Novák Csilla
s.k. előadó bíró, Dr. Kiss Sándor s.k. bíró*

A kiadmány hiteléül:

*tisztviselő
Bné*